

[Kocsi Csergő Bálint - emlékpark, szobor](#) [1]

Élete: Édesapja Csergő István, édesanyja Végh Katalin, akiket istenfélelem és emberszeretet, kálvinista hitükhöz való erős ragaszkodás jellemzett. A vallásban való nevelését édesanyja már egész kis gyermekként elkezdte. Tanulmányait szülőfalujában kezdte. Kocs a reformáció befogadása óta híres volt iskolájáról, amelyet a pápai anyaiskola kiváló tanerőkkel látott el. Itt már tanultak a diákok latinul, görögül, és a ki ezt az iskolát elvégezte, az közvetlenül akadémián folytathatta a tudományokban való elmélyülést.

Tizenhét éves, amikor befejezte Kocson az iskolát. A főiskolák közül Pápa lett volna legközelebb, de ekkorra Eszterházy Pál gróf a pápai reformátusoktól mind a templomot, mind az iskolát elvette. Csak a debreceni főiskola élvezett ekkor háborítatlan nyugalmat, így Csergő Bálint 1664 őszén itt folytatta az ismeretszerzést. Hat esztendő telt el itt. Még be sem fejezte teljesen tanulmányait, amikor tanárai őt ajánlották annak a munkácsi küldöttségnek, amely az iskolája részére igazgatót kért a debreceni anyaiskola tanáraitól. Ekkor 22 és fél éves.

Hivatalát, Munkácson 1670. február végén foglalta el. Három hónap múlva már vizsgáztatnia kellett diákjait. A templomba jezsuitákat küldtek, hogy az új rektor után kémkedjenek, akiről ekkor már sokat beszéltek a városban. A két jezsuita jelentette Báthory Zsófia fejedelemasszonynak, hogy Bálint rektor gyalázza a pápa vallását. Báthory Zsófia késelem nélkül kiadta a parancsot, hogy Csergő Bálint rektort fogják el és vessék börtönbe, aki értesülve a hírről, elmenekült a városból. A fejedelemasszony azzal állt bosszút, hogy elvette a templomot a reformátusoktól és elűzte a lelkészüket a városból.

Az ifjú rektor a nyarat Erdély beutazásával töltötte, majd ősszel Debrecenbe ment, ahol befejezte tanulmányait és 1671. májusában végleg elbúcsúzott az "alma mater"-től.

Huszonnégy évesen ismét hazatért szülőfalujába, ahol néhány nap múlva egy küldöttség kereste fel. A pápai reformátusok meghívták Csergő Bálintot kollégiumuk igazgatójának. Ő a meghívást elfogadta, úgy érezve, hogy Isten akarata az.

1671. június elején vette át a híres pápai kollégium igazgatását, ahol az országszerte újonnan lángra lobbant vallásgyűlölet az ő számára is sok keserőséget okozott. Az Eszterházy család továbbra is üldözte a protestánsokat s a várbeli katonák sokféleképpen zaklatták a város református lakóit. Egy ilyen esetet maga Bálint rektor beszél el. Még fél esztendő sem telt el letelepedése óta, amikor 1671. november 17-én a várban keresztelőt tartottak s erre a földesúr a környék katolikus papjait is meghívta. A kollégiummal átellenben lévő plébánián nagy lakomát csaptak, s miközben mulattak, összeesküdtek az ő élete ellen, akit éppen láthattak az ablakon át, amint dolgozott lámpavilág mellett. Két lövés dördült el, s Bálint feje fölött, alig egy újnyira belefúródott a golyó a könyvszekrény oldalába.

A protestánsok üldözése mind általánosabbá vált. 1673. szeptember 25-én rendkívüli törvényszék ült össze Pozsonyban, amely 33 protestáns lelkészt idézett maga elé. 1674. március 5-re az összes kálvinista és lutheránus lelképásztort és tanítót Pozsonyba hívatta a "törvényszék" / Erdély és a török fennhatóság alá tartozó területek kivételével /. Csergő Bálint rektor is ekkor kapott idézést a pápai lelkésszel, Séllyei István püspökkel együtt. Február 2-

án érkezett meg Csernátoni Pál győri várkapitány levele, amely meghagyta, hogy összes tanítványával együtt március 5-én jelenjen meg Szelepcsényi György esztergomi érseknek és királyi helytartónak rendeletére Pozsonyban Majláth Miklós királyi ügyész előtt. Két év kilenc hónap után így válik meg Csergő Bálint Pápától. Többen a helybeli nemesek közül papjuk és rektoruk életéért aggódva elkísérik őket Pozsonyba.

Csergő Bálintot azzal vádolták, hogy a pápai diákokat dobbal és zászlókkal a mezőre vezényelte, hogy a lázadókat így fogadják. A valóság ebből annyi, hogy szerdán és szombaton délután a mezőn játszottak ősi szokás szerint a diákok.

Amikor a törvényszék úgy gondolta, hogy eléggé megtörtek a vádlottak, háromféle lehetőséget terjesztettek eléjük. Az első, hogy lemondanak hivatalukról, a második, hogy számkivetésbe mennek, míg a harmadik, hogy pápistává lesznek. Aki aláírta bármelyiket is azt szabadon bocsátották.

Csergő Bálint egyik kötelezvény (reverzális) sem írta alá. Így ír erről: "Az ügyész ígéretekkel és fenyegetésekkel rá akar bírni, hogy mondjak le iskola-igazgatói tisztemről...,erre én úgy felelek: sem a király ellen, sem az ország békéje ellen nem vétkeztem, tehát nem írhatom alá a térítvényt, mert aláírással csak a vádat igazolnám. Ekkor más eszökhöz folyamodik: bíztat, hogy legyek pápistává s busásan jövedelmező hivatalt kapok jutalmul. Erre így válaszolok: inkább elszenvedem, hogy gyalázzanak a Krisztusért, ha ezzel megtarthatom jó lelkiismeretemet, mintsem örüljek akár Egyiptom család kincseinek, ha ezzel gyógyíthatatlan sebet kapnék."

Április 4-én a lelkészeket a prímás palotájának nagytermébe idézték, és Kollonics püspök még egy utolsó próbát tett a térítvényekkel, de sikertelenül., ezért mindnyájukat halálra ítélték. A tanítókra ugyanígy kimondták a halálos ítéletet, majd elhatározták, hogy valamennyiüket börtönbe vetik. Közben tovább zaklatták őket. Így beszél erről Csergő Bálint: "Fenyegetések között kérdezi Kollonics: akarok-e engedelmessé válni királyomnak. Felelem: amint eddig, úgy ezután is. Erre így szól: mutasd ki hűségedet azzal, hogy kérd a kegyelmét, s kötelezd magad hivatalod elhagyására vagy arra, hogy önként számkivetésbe mégy. Válaszolom: nincs szükségem kegyelemre, mert nem vagyok bűnös; míg a király megtartja hitlevelét és az ország törvényeit, s sem maga nem gátol vallásunknak szabad gyakorlásában, sem másoknak nem engedi, hogy minket vallásunkért üldözzenek: addig én sem élhetek vissza szabadságunk biztosítékaival."

Erre Kollonics püspök börtönbe vettette Bálint rektort. A börtönben a jezsuiták zaklatták tovább, hogy meggyőződéséről eltántorítsák. Bár korábban kimondták a halálos ítéletet, ám lázongásoktól tartva ezt nem vitték végbe, a tömeges kivégzést feltehetően a király sem hagyta volna jóvá. A kiadott jelszó ezért a kvetkező: szétosztani őket a börtönökbe.

Kocsi Csergő Bálint harmincnyolc társával együtt a trencsénmegyei Lipótvár börtönébe került. Útközben pénzüket elszedték, felsőruháikat letépték, annak az ételnek a nagy részét is elvették tőlük, amit jószívű emberek nyújtottak nekik.

1674. június 7-én vette át a huszonkét református és tizenhét lutheránus prédikátort Kellio Miklós jezsuita. Csergő Bálint így ír erről a találkozásról: "Megérkezésünk után mindjárt a jezsuita Kellio rendeletére mindkét lábamat török bilincsbe verik és kérdezi: miért szenvedek inkább bilincset, mintsem engednék a püspökök kívánságának. Erre én ezt felelem: inkább a testem legyen megkötözve, mint a lelkem, mert így erősen remélem, hogy megtartom a lelkemet; de ha a lelkem volna megkötözve, mind testemet, mind lelkemet elveszíteném. Még azon a napon undok munkára hajtottak, bár balkezemet nem használhattam, mert 16 éves koromban megvágtam s most sem gyógyult be."

Saját leírása szerint Kocsi Csergő Bálintot, amikor megtagadta a vasárnapi misére való menetelt, megbotoztatták, amikor megpróbálta hitét igazolni még súlyosabb bilincseket kapott, és erősebben dolgoztatták. Bal kezét nem

használhatta, ezért nem talicskát kellett tolnia, hanem hátára erősített kosárban több napon át, pihenés nélkül földet hordattak vele. Amikor leroskadt a nagy teher alatt a talicska rúdját bal vállához erősítették és úgy kellett, hogy tolja. Amikor kérte, hogy terhén enyhítsenek, még több munkára kényszerítették.

Összes táplálékuk fekete kenyér és víz volt, amelyet ha büntetni akarták őket, még hetente egy-két nap megvontak tőlük. Pihenő idejükben a jezsuiták zaklatásainak voltak kitéve. Fehérneműiket nem mosatták ki, ha ők maguknak kimosták, nedvesen kellett felvenniük.

Egy alkalommal egy pap ostyát vitt egy beteghez és éppen arra haladt el, amerre Csergő Bálint dolgozott, aki nem térdelt le az ostya tiszteletére. Ekkor addig verték a hátát tüzes fáklyával, míg teljesen véres nem lett.

Kilenc hónapi és tizenegy napi kínzás után 1675. március 18-án hagyták el Lipótvárt. Német katonák kísérték őket. Magyarországon gondosan elkerültek minden falut, nehogy szájalmat ébresszenek. Egy hét múlva újabb öt társuk csatlakoztak hozzájuk, akik korábban a berencsi börtönben voltak. Gyalog, mezítláb, bilincsbe verve hajtották át őket az Alpokon: Bécsújhelyen, Stájerországon, Grazon át Triesztbe. Közben késeiket elszedték, nehogy kárt tehessenek magukban. Még Csergő Bálint bírta a legjobban: legfiatalabbként gyakran hátra maradt, megszánya az idősebbeket, hogy inkább őt üssék.

Triesztben hajóra rakták, s Pescarába vitték őket, majd onnan ismét gyalog hajtották őket Nápolyig, ahol fejenként 50 aranyért eladták őket gályarabnak. Az út során megfogyatkozott a számuk.

A gályákon hatosával odaláncolták őket az evezőkhöz, ahol nem egyszer tizenöt óra hosszat is eveztek egyfolytában. Láncaikról soha fel nem oldották őket. Étkezéskor némi korpát, kását, vagy zabot öntöttek eléjük egy vájúba. Természeti szükségüket is ott kellett elvégezzék, amiért rettenetes bűz terjengett körülöttük.

Ezt a sorsot szenvedte Bálint rektor a többi prédikátorral együtt kilenc hónapon át, ahogyan ő írja: "minden emberi segítségtől és vigasztalástól megfosztva, éhezve, szomjúhozva, szidalmaztatva, még az oktan állat természetét is felülmúló erőszakos munkában, mezítelen testemre mért ütésekben, éjjel-nappali rettegésben, testemnek, lelkemnek gyötrelmeiben." Mindezen testi kínok mellett a lelkiek sem szűntek meg. A jezsuiták itt a gályákon sem tágítottak mellőlük.

A gályarabok eközben egyre-másra írták a leveleket szabadulásban bízva a gyülekezetekhez, befolyásos emberekhez. A segítség külföldről érkezett. Két nápolyi testvér Weltz György és Filep, valamint egy velencei orvos Zaff Miklós járt közben érdekükben. Ők voltak azok, akik a leveleket eljuttatták a rendeltetési helyükre és ők maguk is írtak a gályarabok érdekében Svájcba, Angliába, Hollandiába. De Ruyter admirális a holland hajóraj tengernagya és Haen János altengernagy voltak azok, akik megszabadították a raboskodó prédikátorokat. A hajóhadat a spanyoloknak a franciák elleni megsegítésére küldte a holland kormány, azzal az utasítással, hogy szabadítsák ki a magyar gályarabokat. De Ruyter a nápolyi alkirályal megvizsgáltatta a szenvedők ügyét, aki kimondta: "A jelenleg fogva lévő lelkészek és tanárok ártatlanok s minden további késedelem nélkül szabadon bocsátandók."

1676. február 11-én szabadult a még életben lévő 26 hitvallónk a gályák okozta szenvedésektől. Másnap Ruyter tengernagy ezekkel a szavakkal fogadta őket hajóján: "Életemnek minden rendiben sok győzelmem volt ellenségeim felett, de mindeniknél nagyobbra becsülöm ezt, amellyel Krisztusnak ártatlan szolgálait az elviselhetetlen teher alól kiszabadítottam."

A hollandok hajói folytatták útjukat a háborúba, így átrakták a gályarabságot túlélte hitvallókat egy éppen Velencébe tartó angol kereskedelmi hajóra, a Szent Margit fedélzetére. 1676. április 24-én léptek ismét szárazföldre. Itt az

érdekükben eddig is sokat fáradozó Zaff Miklós fogadta őket. Néhány nap pihenés után, valamint a betegek felgyógyulását követően május 10-én ismét útra keltek. Mivel Magyarországra nem térhettek vissza - mert kiszabadulásukkor térítvényt írtattak velük alá - Svájc felé vették az irányt. Háromheti út után érkeznek meg Zürichbe.

Itt szívélyesen fogadták őket. Ünnepelesen köszöntötték, majd kettesével lelkészeknél, tanároknál szállásolták el valamennyiüket. Kocsi Csergő Bálint Hottinger János Henrikhez került, a héber nyelv tanárához, s az ő vendégszeretetét élvezte egészen 1677. szeptember 28-ig, tehát 16 hónapon át. Itt a vendéglátók kérésére, társai azzal bízták meg, hogy írja meg szenvedéseiknek történetét, majd ebből felolvasásokat tartott. Ezután még egy Lavater János nevű tanár kérésére megírta saját rövid életrajzát, melynek mottójául ezt írta: "Az Úr az én erősségem, én bástyám és menedékem a nyomorúság idején." (Jer. 16,19) Ezt a munkát latin nyelven írta, s csak 1866-ban jelent meg magyarul Bod Péter fordításában "Kősziklán épült ház ostroma" címen.

Több hónapi itt tartózkodás után - miután sikertelenül többször próbáltak I. Lipót királytól engedélyt kérni a visszatérésre, - a prédikátorok elhatározták, hogy engedély nélkül is hazatérnek. Az utolsó csoport 1676. október 30-án hagyta el Zürichet, csak Csergő Bálint vált ki közülük. Nyugatnak indult és a bázeli egyetemre iratkozott be. Itt 6 hónapot töltött, majd rövid ideig Genfben tartózkodott, és Angliába készült, ám végül 1678. augusztusában visszaindult Magyarországra, három évvel és négy hónappal azután, hogy elhagyta hazáját.

Visszatérte után Pápára ment, ahol a diákság nagy örömmel fogadta és ismét munkába állhatott. Öt évig háborítatlanul folytathatta a munkát, ám 1683. júniusában a török elfoglalta a várost. Ekkor Csergő Bálint is távozni kényszerült.

A mezőörsi reformátusok meghívják lelkipásztoruknak. Itt nemsokára ismét összetűzésbe kerül a jezsuitákkal. Pontosan nem tudni milyen váddal, megrágalmazták őt a budai basa előtt, aki kiadta a parancsot az esztergomi agának, hogy fogassa el. Így 1687. február 8-án (?), amikor mit sem sejtve Győrbe utazik, a török katonák megállították szekerét és őt magát fogságba vetették. A fogságból valahogy sikerül megmenekülnie, de visszatérni már nem mert hívei közé. Ekkor Győr-Újvárosban talált menedéket. Itt rejtegették mintegy másfél esztendőig; nélkülözés és betegség jutott osztályrészül életének ebben az időszakában. Időközben Mezőörsön betöltötték a prédikatori állást, így Csergő Bálintnak más munka után kellett néznie, amikor a török visszavonulása után ismét előlépett "bujdosásából".

Ebben az időben halt meg a népes lepsényi gyülekezet lelkésze, s az ottani kálvinisták Kocsi Csergő Bálintot szemelték ki utódjául, és hívták meg magukhoz. 1688. augusztus 19-én beköltözött a Fejér megyei faluba. Itt ismét sok nélkülözés következett, mert a dél felé vonuló török, majd német csapatok időről időre kifosztották a falut. Ráadásul a hívek erkölcsi élete is nagyon megromlott. A sok keserűség hatására elkívánczolt a faluból. Ez idő tájt feleségül vette elődjének, az ugyancsak hitvalló Farkasdi Dánielnek a leányát: Juditot. Kocsi Csergő Bálint kezdte el a lepsényi gyülekezetben - szolgálatának megkezdésekor azonnal - a keresztelési, esketési és halálzási matrikula vezetését. (Ma is megvan Pápán a Tudományos Gyűjtemények levéltárában ez a kiemelt értékű vegyes anyakönyv, amelyben élete jelmondata is olvasható.) Az anyakönyv keresztelési részében gyakran szerepel a kifejezés: "Komák: Kocsi Bálint feleségestül. Ugyancsak az itteni anyakönyvekből derül ki az is, hogy házassága nem volt gyermektelen. Az 1689. 9. számú bejegyzés a következő: "február 24. Kocsi Csergő Bálint Fia János" (t.i. kereszteltetett)

Közben megüresedett a pápai iskola igazgatói állása. A veszprémi egyházmegye zsinata Csergő Bálintra gondolt. Felkérte erre a tisztre, s elfogadta az ajánlatot. Öt évi lepsényi szolgálat után 1693. november 26-án újból átveszi a kollégium igazgatását, immáron harmadszor. Ám ismét csak egy rövid időre tehetette, mert a következő évben a török megint elfoglalta a várost.

1695. nyarán búcsút vett a kollégiumtól, ezúttal utoljára. Ismét lelkeszként munkálkodott egy győr megyei faluban, Láziban, ahol két évet töltött. Innen a közelben lévő nagyobb egyházközségbe, Pázmándra kerül.

Innentől kezdve életéről már csak keveset tudunk és az is bizonytalanságban marad. Feljegyzések szerint egy Kocsi Bálint nevű ember volt a Rákóczi-szabadságharc idején Bottyán János titkára, és kísérte hadjárataiban. Ez az adat azonban hiányos és nem bizonyítja, hogy a gályarab prédikátorral azonos személyről van szó.

Végnapjait mindenesetre valószínűleg hivatal nélkül a Bihar megyei Hosszúpályiban töltötte. Itt hunyt el talán 1712. márciusában. Megkérdőjelezhető azonban ez a tény is, mert a hosszúpályi egyházközség anyakönyvei elvesztek és csak a XVIII. század közepéig nyúlnak vissza.

Forrás: <http://www.kocs.refdunantul.hu/cikk/mutat/emlekpark/> [2]

https://www.kozterkep.hu/~6699/Kocsi_Csergo_Balint_Papa_1990.html [3]

Kategória:

[Emlékművek, szobrok](#) [4]

Index fotó:

Rövid leírás:

Kocson, a református templommal szemben lévő telken 2011-ben, a Kocsi Csergő Bálint Alapítvány jóvoltából emlékparkot avattak, amely Kocs híres szülőttének, Kocsi Csergő Bálintnak, a pápai kollégium rektorának és 40 prédikátortársának állít emléket.

Engedélyezés a főoldalra:

Engedélyezve

Település:

[Pápa](#) [5]

Alkotó:

Somogyi József

A készítés éve:

1990

Anyaga, mérete:

Bronz, teljes alak

Ábrázolt személy, vagy esemény bemutatása:

Kocs, 1647 - Hosszúpályi, 1698 után; Református prédikátor és tanár, a magyarországi barokk gályarab-irodalom egyik jeles írója.

Örökség fotók:

kozterkep/mapublic

2017. Copyright - MNL

Forrás webcím: http://reformacio.mnl.gov.hu/orokseg/kocsi_csergo_balint_emlepark_szobor

Hivatkozások

- [1] http://reformacio.mnl.gov.hu/orokseg/kocsi_csergo_balint_emlekpark_szobor
- [2] <http://www.kocs.refdunantul.hu/cikk/mutat/emlekpark/>
- [3] https://www.kozterkep.hu/~/6699/Kocsi_Csergo_Balint_Papa_1990.html
- [4] http://reformacio.mnl.gov.hu/epitett_orokseg_kepzomuveszet/emlekmuvek_szobrok
- [5] http://reformacio.mnl.gov.hu/telepulesek/papa_2